

**OSTRAVSKÁ
UNIVERZITA**
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě • Reální 5
701 03 Ostrava • Česká republika • telefon +420 597 091 800
fax +420 596 133 009 • ff.osu.cz

IČ 61988987 • DIČ CZ61988987

Katedra slavistiky

doc. PhDr. Irena Bogoczová, CSc.
e-mail: irena.bogoczova@osu.cz

Oponentský posudek na habilitační práci Mgr. Pavla Krejčího, Ph.D., TOPONYMICKÉ KOMPONENTY V ČESKÉ, CHORVATSKÉ, SRBSKÉ A BULHARSKÉ FRAZEOLOGII

Obecná zjištění

Posuzovaná habilitační práce je lingvistická (slavistická), přesněji řečeno svým zaměřením nejvíce postihuje lexikální rovinu jazyka, frazeologii. Vzhledem k tomu, že frazeologie patří dílem také do syntaxe a stylistiky, obsah práce souvisí i s těmito lingvistickými subdisciplínami. Významnou složkou zkoumané slovní zásoby jsou propria, konkrétně toponyma, a autor prokázal solidní znalosti i z oblasti onomastiky a onomaziologie. Způsobem prezentace dosavadního vědeckého paradigmatu vztahujícího se k tématu, jakož i zpracování vlastního jazykového materiálu je práce založena na komparativní metodě. Má přesahy do kognitivní lingvistiky a široce pojaté kulturologie, dotýká se otázek jazykového vědomí a přináší řadu relevantních historických a zeměpisných faktů. Práce je obsáhlým, precizním, věrohodným a fundovaným výsledkem vlastního mnohaletého autorova badatelského úsilí. Svědčí o jeho vysoké teoretické erudovanosti, badatelských zkušenostech, vědecké poctivosti a důslednosti.

Vlastní evaluace – s ohledem na dílčí kritéria hodnocení

1. Volba tématu a jeho aktuální relevance v návaznosti na dosavadní domácí i zahraniční badatelské úsilí

Mimořádně široký přehled v oblasti odborné literatury, produkce lexikologických a lexikografických prací, zejména na slovanské půdě, umožňuje autorovi nabídnout české, ale i zahraniční odborné veřejnosti syntézu koncepcí systematizace (klasifikace) frazeologických jednotek různého druhu, jakož i představit reálně používané pojmosloví. Nežádoucí rozkolísanost jazykovědné (metajazykové) terminologie používané nejen jednotlivými národními lingvistikami, ale i jednotlivými stylistickými (lexikologickými, frazeologickými) školami či konkrétními badateli je – jak známo – značná. Z tohoto důvodu každé propojení (srovnání) minimálně dvou různých pohledů je cenným obohacením a také prověřením vhodnosti, pravdivosti či srozumitelnosti toho kterého pojmu, té které definice. Práce Pavla Krejčího propojuje hned několik národních lingvistik najednou (české, slovenské, bulharské, srbské, chorvatské, ruské aj.) a je první takto koncipovanou prací svého druhu, minimálně v rámci slovanských jazyků. Svědčí o tom mj. bohatá použitá sekundární literatura – její seznam čítá přibližně 420 položek. Navíc autor přináší srovnání nejen zmíněných národních lingvistik, ale i jejich specifických „škol“ či směrů výzkumu a výborně se v nich orientuje. Přitom nejde o pouhou prezentaci diskuse probíhající v odborných kruzích v různých obdobích vývoje dané jazykovědné disciplíny, během níž se třibily názory a generovaly nové pojmy. Autor je schopen plnit roli spolehlivého průvodce, zaujímá vlastní stanoviska, poukazuje na nedostatky a mezery v teorii frazeologie, netají se vlastními preferencemi řešení sporných otázek. Jeho interpretace jsou rozumné a odůvodněné, zároveň nevylučují jiný pohled.

OOSTRAVSKÁ
UNIVERZITA
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě • Reální 5
701 03 Ostrava • Česká republika • telefon +420 597 091 800
fax +420 596 133 009 • ff.osu.cz

IČ 61988987 • DIČ CZ61988987

Katedra slavistiky

doc. PhDr. Irena Bogoczová, CSc.
e-mail: irena.bogoczova@osu.cz

2. Pregnantnost formulace výzkumného problému

Je patrné, že si autor dobře uvědomuje skutečnost, že spokojit se s lakonickým tvrzením, že frazém „není prostým součtem významů jeho jednotlivých komponentů“, nestačí. Tato teze, byť pravdivá, je pouhým východiskem autorova výkladu, v němž jsou pak kromě faktorů ryze lingvistických zohledněny neméně důležité faktory pomezí, tzn. extrajazykové a extralingvistické povahy: mýty, historická paměť jazykového společenství (etnika, národa, regionálních a lokálních společenství aj.), víra, tradice, hodnotová orientace, stupeň civilizačního vývoje, zdroj obživy, v neposlední řadě typ krajiny či znalost cizích zemí. Autor si dále uvědomuje, které z těchto faktorů jsou relevantní, na které souvislosti je třeba upozornit. Základní cíle výzkumu jsou formulovány jasně hned v úvodu práce. Autor vychází ze skutečnosti, že toponyma ve frazeologických jednotkách nebyla dosud hlavním předmětem zájmu frazeologů a že zpracování tohoto dílčího tématu nebylo dosud ani komplexní, ani přísně vědecké. Tento nedostatek posuzovaná práce kompenzuje.

Poznámka 1: V souvislosti s věcnou stránkou práce bych se osobně vůbec nezabývala pravopisnou tradicí, konkrétně psaním majuskule či minuskule na začátku vlastních jmen (s. 100). Autorův pravopisný exkurz do okruhu jmen obyvatelských považuji za irelevantní, neboť podle mého názoru nesouvisí s kategorií unikátnosti pojmenovávané substance, je čirou konvencí (srov. východoslovanskou či bulharskou pravopisnou tradici psaní obyvatelských názvů malým písmenem, polskou zvyklost odlišující ortograficky názvy obyvatel měst od názvů obyvatel regionu, např. cieszyńianie x Cieszyńianie, katowiczanie, opolanin, wrocławianin... x Ślązak). Za zajímavé však považuji autorovy úvahy o jedinečnosti pojmenovávané skutečnosti v relaci k mluvnické kategorii čísla (Čech x Češi, Rumun x Rumuni), tedy o vztahu ojedinelosti, singularnosti a pluralnosti, jelikož nejde o soubor jedinců (unikátních exemplářů), ale o členy skupiny, kolektivu či zcela virtuální entitu. V této souvislosti by bylo smysluplnější zamyslet se také nad kategorií rodu (např. Čech x Češka, přechylování mužských příjmení typu Nováková), neboť jsou jazyky, které situaci řeší slovtvornými (afixálními) postupy (např. čeština) a jazyky, kde formální nositel nového (?) významu chybí.

3. Metoda práce, její adekvátnost

Základem materiálové báze jsou stávající frazeologické slovníky – jedno- i vícejazyčné a jiné jazykové příručky, dílčí studie, články, oddíly v učebnicích týkajících se daného slovanského jazyka. Práce s uměleckými texty či národními korpusy měla za úkol – jak zmiňuje samotný autor – teorii spíše korigovat. Cenným zdrojem je i vlastní autorova jazyková kompetence ve slovanských jazycích, které ovládá a kterým se věnuje. A to kompetence na dostatečně vysoké uživatelské (praktické) úrovni, umožňující správně dekódovat ukrytý obsah, intenci mluvčího, posoudit příznakovost pojmenování. V práci se uvádí příklady, modeluje, srovnává a vyhodnocuje, používají se statistické metody zpracování dat, přehledné grafy.

4. Úroveň zpracování, formální stránka výkladu, edice práce

Práce je – i přes poměrně velký rozsah (353 s.) – kvalitní i po stránce formální, což je třeba zvláště ocenit, jelikož při střídání jazyků i grafických soustav uhlídat jazykovou korektnost (zejména pravopisnou) není vůbec jednoduché. Obsahuje uvedení, 3 obsáhlé a vnitřně rozčleněné kapitoly, shrnující oddíl, anglické résumé, seznam literatury, seznam zkratk. Autor v přiměřené míře a v souladu s ediční normou cituje, parafrázuje, vyjadřuje vlastní stanovisko, používá intertextové odkazy, poznámkový aparát. Ve výkladu postupuje logicky, své myšlenky vyjadřuje pregnantně.

Poznámka 2: Za jistou disonanci mezi mou představou o vědecké monografické práci (jíž posuzovaný habilitační spis bezpochyby je) a autorovým přístupem považuji příliš obsáhlý finální shrnující závěr, jenž opakuje to, co již bylo „shrnuto“ průběžně, a to včetně doslovných formulací. Doporučuji autorovi v případě edice práce (která je jistě žádoucí) svůj postup v tomto ohledu přehodnotit.

OSTRAVSKÁ
UNIVERZITA
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě • Reální 5
701 03 Ostrava • Česká republika • telefon +420 597 091 800
fax +420 596 133 009 • ff.osu.cz

IČ 61988987 • DIČ CZ61988987

Katedra slavistiky

doc. PhDr. Irena Bogoczová, CSc.
e-mail: irena.bogoczova@osu.cz

Souhrnné hodnocení a závěr

Posuzovanou práci považuji za celkově kvalitní, smysluplnou a přínosnou. Došlo v ní k naplnění cíle naznačeného v jejím Úvodu i samotném názvu. Oceňuji zejména její interdisciplinárnost, syntetizující charakter, autenticitu použitého výzkumného materiálu, preciznost vyjadřování. Práci jednoznačně **doporučuji k obhajobě** před vědeckou radou.

Habilitační práce splňuje požadavky standardně kladené na habilitační práci v daném oboru.

V Českém Těšíně 1. 5. 2020

doc. PhDr. Irena Bogoczová, CSc.